

Komar Ź.

PhD., professor,
Institute of European Heritage,
International Cultural Centre in Krakow

Bohdanova Yu.

senior lecturer,
Department of Architectural Environment Design, Institute of Architecture,
Lviv Polytechnic National University

RONDO ASNIK - THE PEARL OF LVIV SESSION

The direction of former Adama Asnyka Street, named after a poet, was designed in such a way that it would connect Pańska Street (now Franko Street) and Klonowicza Street. Once the construction were over, it became one of the most amazing architectural complexes in the Art Nouveau Lviv. The main concept for drafting the street was a curve so characteristic for Art Nouveau. The project was based on a dynamic undulating line of the buildings, thanks to which the otherwise straight street transformed into a deep rectangular shaped cove. Tenement houses erected on both sides of that cove were fanned out, surrounding a patch of green and creating the so-called Asnyka Roundabout, in the center of which the poet's statue was to be located. Today the roundabout's name disappeared from the city's toponymy.

The conditions to create the new street arose in 1903 when Klementyna Witosławska, the owner of the land, decided to build tenement houses there. She requested the Magistrate to conduct appropriate regulative processes and a land division. It involved a substantial expense to connect the water supply network, sewage and electricity system, but Witkowska retrieved the invested money by selling parceled out plots to new owners who built their own tenement houses along the newly designed street.

Nearly all of the street's fifteen buildings were raised almost simultaneously from the moment the Magistrate approved of the plan in 1904. Intense construction work lasted for about three years and in 1908 Asnyka Street was fully inhabited. Numerous architects and constructors collaborated in that project, whose leader was Jan Lewiński—his design and construction company planned out the new street's layout and developed Asnyka Roundabout.

Aside from Lewiński, Tadeusz Obmiński, Jan Schulz, Kazimierz Rzeczycki, Kazimierz Teodorowicz, Juliusz Cybulski, Henryk Salwer and Salomon Rimer were involved in the construction, most of whom were employed by Lewiński's office. Certain elevations reveal, however, the hand of one creator

(e.g. the houses under number 3 and 8), the author of Hausmann's tenement house in 15 Doroszenko Street, which was being simultaneously built by Michał Ulman's company. That person was most probably Tadeusz Obmiński. We can see the same distinctive azure frieze in Obmiński's many buildings; it runs along the upper part of the last floor's windows, although the frieze on the houses in 3 and 8 Asnyka Street is ceramic, and on Hausmann's—mural. What is more, the horizontal division of these tenement houses is emphasized by identical, radically accentuated stripes in the plaster's texture, cutting through the elevation on the level of the upper-floors' windows. The windows' rectangles are often dotted on top with colorful ceramic squares. A classicizing frieze with the ox-eye window is a recurrent motif. The similarity is also visible in the architecture of the crowning parts: cornices, gables and attics—each time it is a different form but the it is still kept in one geometrical style.

The construction started from the house under number 9 (Elsterand Topf's), and the tenement houses under number 2, 8, 10 and 15 were the last ones to be completed. The owners had a great impact on the composition of each building and its elevation; that is why individualism was imprinted in the interiors. The houses on the extreme ends of Asnyka Street were given a traditional historicized elevation with classicized or Neo-Renaissance features. Despite slight stylistic fluctuations, the street's buildings became one of the most consistently executed architectural complexes of the Lviv's Art Nouveau. The source of the architectural inspiration here was balancing on the edge of artifice and naturalness, stone and wood, ceramics and glass.

Komar Ź.

dr. historii sztuki,
Instytut Dziedzictwa Europejskiego
Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie

Bohdanova Yu.

mgr. arch.,
Wydział Architektury
Uniwersytet Narodowy «Politechnika Lwowska»

RONDO ASNYKA – PERŁA LWOWA SECESYJNEGO

Kierunek dawnej ulicy imienia poety Adama Asnyka zaprojektowano tak, że połączyła ona ulice Pańską (obecnie Franko) i Klonowicza. Po zabudowaniu stała się jednym z najwspanialszych architektonicznych zespołów secesyjnego Lwowa. Zamyśl zakomponowania ulicy opierał się na charakterystycznej dla secesji krzywej linii. Projekt przewidywał dynamiczną falę w linii zabudowy, dzięki której prosta z założenia ulica przechodziła w głęboką zatokę o prostokątnym zarysie. Wznoszone po obu stronach tej zatoki kamienice ustawiano wachlarzem, otaczając założoną wewnątrz zieloną plamę trawnika i tworząc tzw. rondo Asnyka, pośrodku którego miał stanąć pomnik poety. Obecnie nazwa ronda zniknęła z toponimiki miasta.

Warunki do stworzenia nowej ulicy zaistniały w 1903 roku, kiedy Klementyna Witosławska, właścicielka znajdującego się tu terenu, podjęła decyzję o zabudowaniu go kamienicami czynszowymi. Zwróciła się wówczas do Magistratu z prośbą o przeprowadzenie odpowiedniej regulacji i parcelacji. Wiązało się to ze sporym kosztem podłączenia sieci wodociągowej, kanalizacji i światła, jednak Witosławska odzyskała zainwestowane pieniądze, sprzedając rozparcelowane grunty nowym właścicielom, którzy budowali własne kamienice wzdłuż nowo zaprojektowanej ulicy.

Cała zabudowa ulicy, składająca się z piętnastu kamienic, powstała niemal jednocześnie od czasu zatwierdzenia planu przez Magistrat w roku 1904. Intensywne prace budowlane trwały około trzech lat i w 1908 roku ulica Asnyka była już w pełni zamieszкана. Przy realizacji całego projektu współpracowali liczni projektanci i budowniczowie, których liderem był Jan Lewiński — jego przedsiębiorstwo projektowo-budowlane rozplanowało przebieg nowej ulicy i dokonało zabudowy ronda Asnyka.

Oprócz Lewińskiego nad zespołem zabudowy pracowali: Tadeusz Obmiński, Jan Schulz, Kazimierz Rzeczycki, Kazimierz Teodorowicz, Juliusz Cybulski, Henryk Salwer i Salomon Riemer, w większości zatrudnieni

w biurze Lewińskiego. Poszczególne elewacje zdradzają jednak rękę jednego twórcy (np. pod numerami 3 i 8), autora równocześnie budowanej przez firmę Michała Ulama kamienicy Hausmanna przy ulicy Doroszenka 15. Był nim najprawdopodobniej Tadeusz Obmiński. W wielu obiektach Obmińskiego widzimy ten sam charakterystyczny błękitny fryz przechodzący na poziomie górnej partii okien ostatniego piętra, choć w kamienicach pod numerami 3 i 8 przy ulicy Asnyka jest on ceramiczny, a u Hausmanna — freskowy. Ponadto poziomy podział tych kamienic podkreślają identyczne, radykalnie wyeksponowane pasy w fakturze tynku, przecinające elewacje na poziomie okien wyższych pięter. Prostokąty okienne często są oznaczone u góry kolorowymi punkcikami ceramicznych kwadratów. Powtarza się klasycyzujący fryz z motywem wolego oka. Podobieństwa występują również w rozwiązaniach części wieńczących: partii podokapowej oraz szczytach i attykach — za każdym razem jest to inna forma, ale treść utrzymano w jednej zgeometryzowanej konwencji.

Budowę zaczęto od domu pod numerem 9 (Elsterów i Topfa), a najpóźniej wzniesiono kamienice pod numerami 2, 8, 10 i 15. Ogromny wpływ na kompozycję poszczególnych planów kamienic i ich elewacji mieli właściciele, dlatego wystroje domów nosiły piętno indywidualności. Znajdujące się na skrajnych częściach ulicy Asnyka budowle otrzymały tradycyjno-historyzujące elewacje o klasycyzujących lub neorenesansowych cechach. Mimo lekkich stylistycznych wahań zabudowa ulicy stała się jednym z najbardziej konsekwentnie zrealizowanych architektonicznych zespołów secesji lwowskiej. Źródłem inspiracji architektonicznej było tutaj balansowanie na krawędzi sztuczności i naturalności, przy wykorzystaniu wszystkich dostępnych materiałów: metalu i tynku, kamienia i drewna, ceramiki i szkła.